

22.8.2024

HVO-osasto
Anna-Liisa Pasanen

Hyvinvointialueiden talouden tilannekuva

1. Johdanto

Tämä esitys liittyy TEM:n johdolla tehtävään aluekehityksen tilanne- ja kehityskuvatyöhön. Esitys pohjautuu vuosille 2025–2028 annetun Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä julkaistuu 8.5.2024 päivättyyn taustaineistoon ([Hyvinvointialuetalouden näkymät 2024–2028](#), valtiovarainministeriön kokoamiin tietoihin [hyvinvointialueiden sopeutustoimien kustannusvaikutuksista vuosina 2024–2026](#) ja ministeriön laatimaan [kustannusten teoreettiseen painelaskemaan](#)) sekä hyvinvointialueiden elokuussa [Valtiokonttorille](#) toimittamaan puolivuotisraportointiin ja vuoden 2024 tilinpäätösennusteisiin, joista valtiovarainministeriö on tehnyt taloudellisen analyysin.

2. Hyvinvointialueiden talouden näkymät 2024–2028

Kaikki hyvinvointialueet ovat tehneet muutos- ja sopeutussuunnitelmia taloutensa tasapainottamiseksi. Alueet ovat onnistuneet turvaamaan palvelunsa ja niiden uudistuminen on käynnissä. Alueiden suunnittelemat toimet eivät ole kuitenkaan vielä riittäviä tasapainottamaan hyvinvointialueiden taloutta vuoteen 2028 mennessä.

Julkisen talouden suunnitelman 2025–2028 mukaan hyvinvointialueiden ilmoittamien sopeutus- ja tehostamistoimien kustannusvaikutusten summa on noin 3,5 mrd. euroa vuosille 2024–2026. Valtiovarainministeriön laatiman teoreettisen painelaskelman ja hyvinvointialueiden saaman valtion rahoituksen välinen erotus, eli arvioitu sopeuttamistarve, on kuitenkin noin 5,4 mrd. euroa vuosien 2023–2026 aikana. Kun otetaan huomioon alueiden vuodelle 2024 suunnitteleminen sopeutustoimien kustannusvaikutukset, yhteensä 0,7 mrd. euroa, sopeutustarvetta jää edelleen katettavaksi 2,4 mrd. euron verran, ja sopeutustarve näyttäisi edelleen kasvavan vuoteen 2028 mennessä.

Alueellisia eroja arvioidussa sopeutustarpeessa on, mutta lisätoimia ja jo päätettyjen suunnitelmien tarkennuksia ja päivityksiä tarvitaan lähes kaikilla alueilla. Etelä-Suomen yhteistyöalueen seitsemästä hyvinvointialueesta vain Etelä-

Karjalalla ja Länsi-Uudenmaalla toimien mittaluokka riittäisi kattamaan kustannusten sopeutustarpeen vuoden 2026 loppuun mennessä. Helsingin kaupungilla ei ole sopeutustarvetta rahoituksen suhteen vuosina 2024–2026, mikä johtuu Helsingin rahoitusosuuden lisäyksestä vuonna 2025 tehtävässä rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa.

Länsi-Suomen yhteistyöalueella kaikkien kolmen hyvinvointialueiden (Varsinais-Suomi, Satakunta ja Pohjanmaa) suunnitteleminen toimenpiteiden arvioidut kustannusvaikutukset vuonna 2026 eivät riitä kattamaan kustannusten sopeutustarvetta.

Sisä-Suomen yhteistyöalueella Pirkanmaalla kustannusten sopeutustarve on kohtalaisen suuri vuoteen 2026 mennessä, mutta Pirkanmaa on tehnyt sopeutussuunnitelmia vain vuodelle 2024. Etelä-Pohjanmaan ja Kanta-Hämeen tavoittelema sopeuttamisen määrä ei riitä kattamaan arvioitua sopeutustarvetta.

Itä-Suomen yhteistyöalueen kaikilla hyvinvointialueilla (Etelä-Savo, Keski-Suomi ja Pohjois-Karjala) paine lisäsopeutustoimille on ilmeinen.

Pohjois-Suomen yhteistyöalueella Kainuulla on tiedossa sopeutuksia vuodelle 2024, mutta jatkovuosista ei ole tietoa. Myös Lapissa on suunniteltu huomattavia sopeutustoimia vuoteen 2026 mennessä. Keski-Pohjanmaan sopeutustoimet ovat toistaiseksi vaatimattomia.

On huomioitava, että tässä tarkastelussa on tehty oletusten yksinkertaistuksia, eikä tarkastelu ota huomioon alueiden erilaisia lähtötilanteita tai mahdollisia eroja kustannustason kehityksessä. Kuva sopeutustarpeesta päivittyy, kun tietoa alueiden sopeutustoimien toteutumisesta ja niiden vaikutuksista kustannuksiin saadaan lisää. Sopeutustarpeeseen vaikuttaa myös inflaation kehitys. Hyvinvointialueiden tilannekuva täydentyy loppuvuonna 2024 valtion ja alueiden välisissä neuvotteluissa ja hyvinvointialueiden vuoden 2025 taloussuunnittelun kuluessa.

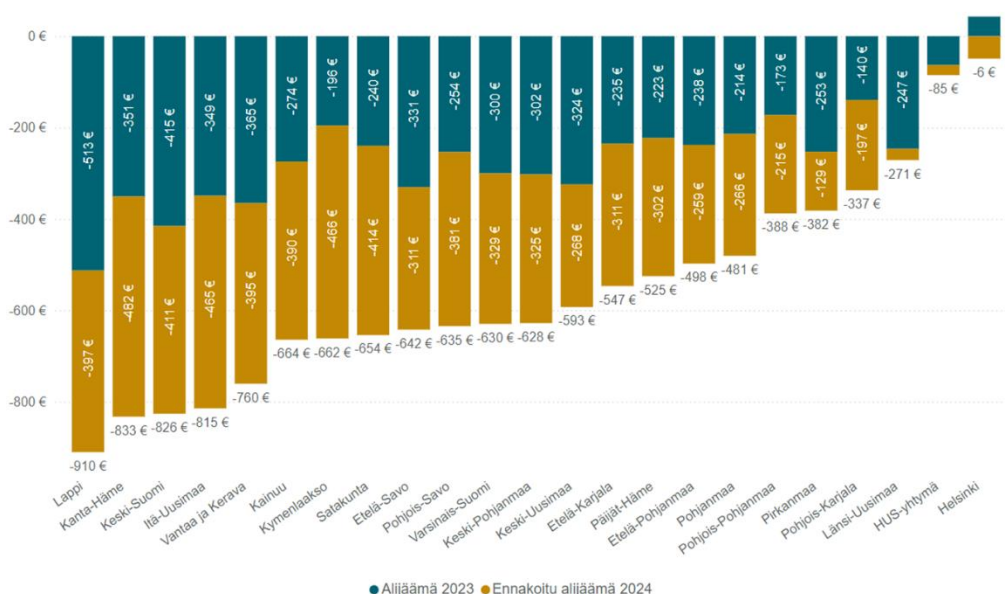
3. Hyvinvointialueiden talouden tilannekuva elokuussa 2024

Elokuussa 2024 Helsingin kaupungin, 21 hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän toimittamien tilinpäätösennusteiden mukaan hyvinvointialueiden yhteenlasketuksi alijäämääräksi vuonna 2024 muodostuisi noin 1,42 mrd. euroa. Alijäämäärä on kasvanut toukokuun 2024 arviosta 169 milj. eurolla ja on 556 milj. euroa alkuperäisissä talousarvioissa esitettyä arvioita suurempi.

Vain Etelä-Karjalan alijäämäärä on pienentynyt selvästi keväästä. Viidellä alueella alijäämätilanne vastaa suunnilleen tasoa, jota keväällä jo ennakoitiin (muutos alle 5 %). Yhdeksällä alueella tilanne on selvästi huonontunut (muutos yli 20%).

Vuoden 2024 alijäämäarvio vaihtelee suuresti alueittain 15 milj. eurosta 162 milj. euroon, ja asukasta kohden laskettuna 29 eurosta/asukas 482 euroon/asukas.

Tilanne on erityisen huolestuttava niillä alueilla, joilla sekä vuoden 2023 että vuoden 2024 alijäämä (kumulatiivinen alijäämä) näyttäisi kasvavan suureksi, 760–910 euroon per asukas (Kuva 1). Näillä alueilla talouden sopeuttaminen ja kustannusten alentamistarve on merkittävä myös vuosien 2025–2026 rahoituksen jälkikäteistarkistuksen jälkeen.

Kuva 1. Hyvinvointialueiden, Helsingin sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen sekä HUS-yhtymä kumulatiivinen alijäämä per asukas vuoden 2024 lopussa. Lähde: [Tutkihallintoa.fi](https://www.tutkihallintoa.fi).

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun taustatekijät

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvua selittävät monet tekijät, joista vain osaan hyvinvointialueilla on mahdollisuus vaikuttaa. Väestön ikääntyessä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidaan vuosittain kasvavan koko maan tasolla noin yhden prosentin verran. Palvelutarpeessa alueiden väliset erot ovat kuitenkin suuria johtuen alueiden väestörakenteen eroista. Inflaation ennustetaan hidastuvan, mutta hyvinvointialueiden ansiotaso kasvaa palkkaratkaisujen seurauksena vuoteen 2027 asti nopeammin kuin yleinen ansiotaso.

Alustavien arvioiden mukaan hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen nettokustannusten nimelliskasvu vuosina 2023-2024 olisi

noin 4 %. Kasvua selittää erityisesti palvelujen ostot, joiden ennustetaan kasvavan 6 % alueiden vuoden 2024 alkuperäisiin talousarvioihin verrattuna. Osalla alueista on ollut tavoitteena lisätä omaa tuotantoa ja vastaavasti vähentää palvelujen ostoja, mikä ei kuitenkaan ole onnistunut muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöpulan takia. Lisäksi hyvinvointialueiden mukaan palvelujen tuottajat korottivat hintojaan vuonna 2023 jopa kymmeniä prosentteja.

Kunnilta hyvinvointialueille siirtyneitä vuoden 2022 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen nettokustannuksia pienensivät vuonna 2022 myönnetyt korona-avustukset. Vaikutus ei jakautunut alueille tasaisesti, mikä kasvatti alueiden eroja lähtötilanteessa. Lisäksi ICT- ja muut muutostaloudet lisäsivät alueiden kustannuksia vuonna 2023. Kunnilta siirtyi hyvinvointialueille myös jonkin verran hoito- ja palveluvelkaa, jonka määrästä koko maan tasolla eikä alueittain ei ole olemassa luotettavaa arviota.